

Η άμπελος – η φυτοϋγειονομική κατάσταση καθορίζει 40 μη λοιμώξιμες και λοιμώξιμες ασθένειες και 100 τύπους εντόμων

Автор(и): проф. д.с.н. Ангел Харизанов

Дата: 26.04.2018 Брой: 4/2018

Η αμπέλου καλλιεργείται στις χώρες μας για περισσότερα από 3.000 χρόνια, και αργότερα εισήχθη στη Γαλλία και την Ισπανία. Οι Βούλγαροι κληρονόμησαν από τους Θράκες τις παραδόσεις της καλλιέργειας και της παραγωγής κρασιού της. Από το τέλος του 19ου και τις αρχές του 20ού αιώνα, η αμπελουργία στη Βουλγαρία έχει περάσει από διάφορα στάδια ανάπτυξης: κυκλική αύξηση και μείωση της αμπελώνας περιοχής· σημαντικές αλλαγές στη ποικιλιακή σύνθεση, αγροτεχνικές μεθόδους, εχθρούς, προϊόντα προστασίας των φυτών, μεθόδους και στρατηγικές ελέγχου, αλλά πάντα διατηρήθηκε ως μέσο διαβίωσης για τον πληθυσμό σε πολλές περιοχές της χώρας.

Το 1858 η έκταση αμπελώνα ανερχόταν σε 420.000 στρέμματα, και το 1897 – 1.200.000 στρέμματα. Καλλιεργούνται τοπικές και ανατολικές ποικιλίες αμπέλου – Μαυρούδι, Πάμιντ, Ντιμιιάτ, Κόκκινο Μοσχάτο, Γκάμζα, Πλατύφυλλη Μελνίκ, Βόλγκαρ, Τσαούς, Ρεζέκια και άλλες, με κλαδευτικό σχήμα αμφορέα, στενές αποστάσεις σειρών και πολλά κλήματα ανά στρέμμα. Η ειδική σύνθεση και η πυκνότητα πληθυσμού των εχθρών είναι περιορισμένες. Ο ψευδοπερονόσπορος καθιερώθηκε το 1895, και άλλες σημαντικές ασθένειες και οι πιο επικίνδυνοι εχθροί – αργότερα. Η φυλλοξήρα της αμπέλου (που καθιερώθηκε στην περιοχή του Βιδίν το 1884 από τον δάσκαλο Νικόλα Νεντιγάλοφ) κατέστρεψε περίπου τα 2/3 των αμπελώνων – παρέμειναν μόνο 434.000 στρέμματα, φυτεμένα σε αμμώδη εδάφη.

Από το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι το 1944, η αμπελουργία αποκαταστάθηκε και η έκταση που φυτεύτηκε με αμπέλια έφτασε τα 1.527.000 στρέμματα. Καλλιεργούνται ποικιλίες για επιτραπέζια σταφύλια και για κρασί, σε στενές σειρές, κυρίως σε συστήματα πλέγματος και με πολλά κλήματα ανά στρέμμα. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου εμφανίστηκαν πολλοί εχθροί και προκάλεσαν ζημιές – σκώροι της αμπέλου, ευρωπαϊκός σκώρος της αμπέλου, ασπίδα της αμπέλου (από το τέλος του 19ου και τις αρχές του 20ού αιώνα), ελιότρυπα της αμπέλου (1936), οίδημα (1900), βακτηριακή καρκίνομα (1902), μαύρη σήψη (1904), έσκα (μαύρη ιλαρά) (1909), γκρι μούχλα (οικονομικής σημασίας μετά το 1916) και άλλοι. Κατά των σκώρων της αμπέλου εφαρμόστηκαν πράσινο του Παρισιού και αρσενικό του μολύβδου· κατά του ακάρεως της αμπέλου – ασβεστοθειικό διάλυμα· κατά του ψευδοπερονόσπορου – μείγμα Βορδό· κατά του οιδήματος – θείο, ασβεστοθειικό διάλυμα και υπερμαγγανικό κάλιο, και κατά της γκρι μούχλας – αγροτεχνικά μέτρα λόγω έλλειψης προϊόντων. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου εμφανίστηκαν επίσης ορισμένες ιογενείς ασθένειες (κίτρινες, μωσαϊκές, τυλίγματος φύλλων και κάποιες άλλες – Κόβατσεφски Ιβ. κ.ά., 1948).

Στους αμπελώνες υπάρχει μια σχετική βιολογική ισορροπία μεταξύ εχθρών και των βιολογικών τους παραγόντων. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1950, ξεκίνησε ένα νέο στάδιο στην ανάπτυξη της αμπελουργίας και στην εμφάνιση εχθρών. Εισήχθησαν νέες ποιοτικές ποικιλίες για κρασί και κάποιες επιτραπέζιες ποικιλίες – Καμπερνέ Σοβινιόν, Μερλό, Σοβινιόν Μπλαν, Σαρντονέ, Αλιγκοτέ, Μοσχάτο Οπτονέλ, Ρίσλινγκ, Ρκατσιτέλι, Αλικάντε Μπουσέ και άλλες, και αναπτύχθηκαν βουλγαρικές επιτραπέζιες ποικιλίες – Σούπερ Έρλυ Βόλγκαρ, Μπρέστοβιτσα, Πλέβεν, Δούναβης και άλλες, καθώς και πολλές ποικιλίες χωρίς κουκούτσια. Τα κλήματα καλλιεργούνται σε φαρδιές σειρές, με 200–280 κλήματα/στρ, σε σύρμα πλέγματος, με μακρά συστήματα κλάδευσης και με ελάχιστη καλλιεργητική επεξεργασία του εδάφους. Οι αμπελώνες οργανώνονται σε μεγάλους ομίλους ετερογενών ποικιλιών και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980 φτάνουν περίπου τα 1.700.000 στρέμματα. Εναντίον των εχθρών εφαρμόζονται συνθετικά προϊόντα, πολλά από τα οποία έχουν τοξική δράση ευρέος φάσματος, κυρίως μέχρι το 1969–1970. Η βιολογική ισορροπία μεταξύ αυτών και των εντομοφάγων και ακαριφάγων ειδών διαταράσσεται υπέρ των τελευταίων, γεγονός που ανάγκασε συνεχείς πολλαπλές εφαρμογές

προϊόντων προστασίας των φυτών μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Μετά από αυτή την περίοδο, άρχισε να εφαρμόζεται η ολοκληρωμένη προστασία των φυτών στην αμπελουργία, η οποία συνέβαλε σε σημαντική μείωση της χρήσης προϊόντων προστασίας των φυτών και στη δημιουργία μιας σχετικής βιολογικής ισορροπίας μεταξύ εχθρών και διαφόρων βιολογικών παραγόντων.

Τις δεκαετίες του 1980 και αργότερα, σε ορισμένες ποικιλίες, εμφανίστηκαν νέες και λίγο γνωστές για εκείνη την εποχή ασθένειες – έσκα, ευτυπική αποφλοίωση, εξκοριόζ και άλλες, καθώς και μια σειρά από ιογενείς ασθένειες που μεταδίδονται από νηματώδη των γενών Ξιφινέμα και Λονγκιτάρσους, από διάφορα είδη κίρκαδιών και άλλων φορέων, και ορισμένες φυτοπλασματικές ασθένειες.

Η έκταση αμπελώνων μειώθηκε σταδιακά για διάφορους λόγους και μέχρι το τέλος του 20ού αιώνα ανερχόταν σε 1.139,94 χιλιάδες στρέμματα. Μετά από αυτή την περίοδο, ξεκίνησε μια νέα ανάπτυξη της αμπελουργίας στη Βουλγαρία. Δημιουργήθηκαν αμπελώνες με υψηλής ποιότητας κλωνικό υλικό Καμπερνέ Σοβινιόν, Μερλό, Σοβινιόν Μπλαν, Καμπερνέ Φρανκ, Πινό Γκρι, Συρά, Γκαμέ Νουάρ, Τραμινέρ Ροζέ, Μοσχάτο Οπτονέλ, Ρίσλινγκ και με επιτραπέζιες ποικιλίες που εισήχθησαν και αναπτύχθηκαν στη Βουλγαρία· τα κλήματα καλλιεργούνται σε σύρμα πλέγματος, με ξύλινους πασσάλους, με μικρές αποστάσεις μεταξύ σειρών και 400–600 κλήματα/στρ. Έχουν κατασκευαστεί μεγάλος αριθμός μικρών οινοποιείων που παράγουν υψηλής ποιότητας κρασιά.

Το 2015 η έκταση αμπελώνων στη Βουλγαρία ήταν 628.000 στρέμματα, από τα οποία συγκομίστηκαν 365.000 στρέμματα ποικιλιών για κρασί και 225.000 στρέμματα ποικιλιών για επιτραπέζια σταφύλια. Παράχθηκαν συνολικά 2.424.055,6 κιλά σταφύλια για κρασί (μέση απόδοση 670,2 κιλά/στρ) και 19.219.960 κιλά επιτραπέζια σταφύλια – μέση απόδοση 724 κιλά/στρ. Η έκταση υπό βιολογική παραγωγή σταφυλιών επεκτείνεται σταδιακά.

Η αμπέλος προσβάλλεται από περισσότερους από 40 τύπους μη μεταδοτικών και μεταδοτικών ασθενειών και πάνω από 100 είδη εντόμων, ακάρεων, νηματωδών και άλλων εχθρών. Οι τρέχουσες ασθένειες είναι: ψευδοπερονόσπορος, οίδημα, γκρι μούχλα, βακτηριακή καρκίνομα, έσκα (μαύρη ιλαρά), άνθρακας· ασθένειες που βλάπτουν τους βλαστούς και τους ξυλώδεις ιστούς, καθώς και ιογενείς ασθένειες με νηματώδεις φορείς των γενών Ξιφινέμα και Λονγκιτάρσους. Τα τελευταία χρόνια, έχουν εμφανιστεί και φυτοπλασματικές ασθένειες. Σχεδόν όλες αυτές οι ασθένειες περιλαμβάνονται στον κατάλογο του Υπουργείου Γεωργίας και Τροφίμων για παρακολούθηση και διεξαγωγή χημικού ελέγχου.

Κατά τη δημιουργία νέων αμπελώνων, είναι υποχρεωτική η μελέτη της νηματωδικής κατάστασης των εδαφών και, παρουσία φορέων, η λήψη των απαραίτητων αγροτεχνικών μέτρων πριν από τη φύτευση των αμπελώνων. Στην περίπτωση της βακτηριακής καρκίνωσης, δίνεται προσοχή σε ποικιλίες ευαίσθητες σε χαμηλές θερμοκρασίες, οι οποίες κάτω από τους μείον 14–15 °C δημιουργούν συνθήκες για μαζική μόλυνση από το

βακτήριο. Μεταξύ των εχθρών, τα τετρανουχίδια ακάρεα αξίζουν προσοχής για τις ποικιλίες που προτιμούν (κυρίως ποικιλίες για κρασί με παχύ παρισάδικο παρέγχυμα)· το ακάρι της φυσαλίδας της αμπέλου – για τα φυτώρια αμπέλου· οι σκώροι της αμπέλου για ποικιλίες με κιτρινοπράσινο δέρμα του ρώγα και μοσχοάρωμα· οι εχθροί που βλάπτουν τα πρησμένα και πρήζοντα χειμερινά μάτια της αμπέλου (ευρωπαϊκός σκώρος της αμπέλου, νυκτορίδες, σκαθάρια) και κυρίως ο λίγο γνωστός θρίψ της αμπέλου που προκαλεί ξήρανση των οφθαλμών· οι εχθροί που βλάπτουν τα υπόγεια μέρη των αμπελώνων σε φυτώρια και σε αμπέλια φυτεμένα σε μόνιμες θέσεις έως 3–4 χρόνια μετά τη φύτευση, και άλλοι.

Η καλλιεργητική επεξεργασία του εδάφους και οι εργασίες στα πράσινα μέρη των φυτών – αραίωση βλαστών, αφαίρεση πλευρικών βλαστών, κορυφοποίηση και αραίωση του θόλου – παίζουν σημαντικό ρόλο στον έλεγχο των εχθρών. Τα χημικά προϊόντα εφαρμόζονται σύμφωνα με την Καλή Πρακτική Προστασίας των Φυτών (ΚΠΠΦ), τις βασικές αρχές της ολοκληρωμένης προστασίας των φυτών και τις απαιτήσεις της ολοκληρωμένης διαχείρισης εχθρών.